

Csodaszer-e az erdővagyon-gazdálkodás?

A kérdés elsősorban Óvári Ilona erdőfelügyelőnek „A gazdálkodás erdővagyon szerinti érdekeltségi rendszerének kialakítása” című dolgozatával (EL. 1994. IV.) kapcsolatban merült fel bennem.

A parlamenti pártok erdőszeti politikájának kifejtése a lap májusi számában csak felerősítette ezt.

Hiszzen az elmúlt időszak erdőgazdálkodásának megítéléséről a pártok közötti vélemények olyan szélsőségek, mint például az, hogy az erdők jelentős része gazdátlanra vált, más oldalról, hogy tulajdonost kapott az erdő. (Szerény állampolgári megjegyzésem ehhez csak annyi, hogy a továbbhaladáshoz szükséges tárgyilagos, reális szintézisnél ne felejtsük el, hogy az erdő maga a kontinuitás és megújulás harmóniája). Minden párt programjában szerepelt azonban a vagyonérdekeltség fogalma, az ilyen államerőszet, vállalat megszervezése, amely az erdővagyon gyarapításában érdekelt, és tartamos erdővagyon-gazdálkodást folytat.

Ez legrészletesebben a FIDESZ-nek az erdőgazdálkodás céljáról és feladatáról adott összefoglalásában került kifejtésre (EL. 1994. V. 134. o.), amely szinte teljesen azonos alapeszmét tartalmaz Óvári Ilona dolgozatával. Miszerint az Erdészeti Alap képzése célszerűbbnek látszana, ha a gazdálkodásra bízott erdővagyon gyarapodása alapján történe, hozzáátve, hogy ennek még nincs elfogadott, kimunkált számítási módja.

Azt hiszem, ezzel és azon kérdéssel kapcsolódnék vissza Óvári Ilona tanulmányához, hogy miért nem utal az elődökre és miért nem helyezi el a bemutatott módszert az erdő- és vagyonértékelés rendszerében? — Ezt tehetem azon a jögon, hogy együtt hallgattuk (mi, az Erdőrendezési Szolgálat dolgozói és néhány kollégánk más területről) közel negyvenen az egyetemünkön először megszervezett erdőérték- és kárszámítási szaktanácsadó tanfolyamot. A tanfolyamról érdeemben nem érzem magam hivatottnak szólni a szervezők és előadóink helyett, de mégis meg kellett említenem, mert hivatkozni szeretnék az ott megismert idevágó szakirodalomra. Ezzel kívánva alátámasztani azt a megállapításmat, hogy így évenként, bármennyire szükséges is lenne, megfelelő alapadatok hiányában nem lehet elvégezni az erdővagyon értékelését.

Megtalálható dr. Lett Béla oktatási segédletében *Brabunden* (Göttingen) munkája, amely szerint az évenkénti leltárt költségei és annak hibái nem teszik lehetővé, és így ezáltal a számvitelbe a vagyonváltozás bevonását. Hazai vonatkozásban dr. Héjj Botond és dr. Illyés Benjámint: Az erdővagyon-gazdálkodás számítógépes modellje (IUFRO előadás 1989, ismertetve az 1992-es erdőrendezési napokon is) tárgyalja a témát. Eszerint „egy adott évben elért normatív jövedelem eltérhet az üzemtervi normatív adattól, ehhez sem jogi, sem gazdasági következményt nem indokolt csatolni. Öt évenként azonban szükséges az üzemterv szerinti gazdálkodás részletesebb elemzése”.

Ennek az öt évenkénti elemzésnek az alapjait is megadni, megteremteni komoly kihívás lesz az erdőrendezés számára. A vagyonértékelés, különösen mint érdekeltségi alap, ilyen mérvű ráépítése az erdőrendezésre nagyon megtisztelő egy terepi erdőrendező számára, kiemeli munkánk fontosságát, de kötelességemnek éreztem az indokolatlan elvárások vesztélyére is felhívni a figyelmet. Az erdőrendezés teljes lehetőségéről, fejlesztésének irányáról természetesen nem áll szándékomban szólni, erre a tudományunk fatermészeti alapokat biztosító képviselői, illetve szolgálatunk vezetői hivatottak, én csak a problémakör komplexitását kívántam érzékelteni.

A vagyonértékelés és érdekeltség az erdőszeti szakmát érintő olyan alapkérdés szerintem, amely megoldásának összefoglaló vezérlése felső ágazati vezetésünk feladata lehet csak, a folyó munkák állásáról a szakközönséget tájékoztatva, és a konszenzus eléréséig a nyitott kérdéseket vitára bocsátva.

Végül ismételnem kérem a vagyonértékelés témájához – de talán az egyéb szakkérdésekhez is – hozzáértő kollégáimat, hogy tiszteljük meg egymást azzal, hogy hivatkozunk az elődeinkre. Ezzel valósíthatjuk meg talán József Attila 1923-ban *A számokról* című versében leírt gondolatait is: „Vegyetek erőt magatokon / és legelőször is / a legegyszerűbb dologhoz lássatok – / adódotok össze, / hogy roppant módon felnövekedvén / az istent is, aki végtelenség, / valahogyan megközelítsetek.”

Csuka Imre

Arccal a kisbirtok felé

Ausztria mező- és erdőgazdasági minisztere példás erdőgazdálkodásért évente tíz paraszterdő-birtokot állami díjjal kíván kitüntetni. Célja ezzel felhívni a figyelmet az erdőből nyerhető sokféle gazdasági eredményre, fokozni a parasztság önbizalmát és a paraszti erdőgazdálkodás tekintélyét növelni. A díjazásra a mező- és erdőgazdasági kamarák tesznek tartományonként 4-4 javaslatot és ugyancsak négyre tesz előterjesztést a mező- és erdőgazdasági üzemek országos szövetsége. Ezekből a javaslatokból választja ki a miniszter által felkért bizottság a tíz díjazottat.

A díjakat első ízben június 13-án az „Erdők hete” alkalmával adták át a tudományos intézet mariabrunni, teljesen felújított épületeinek megnyitási ünnepsége keretében.

(ÖFZ 1994. 5. Ref.: Jérôme R.)

Svédország erdőgazdálkodásának új irányairól

Maria Hugosson és Leif Strömquist okl. erdőgazdák

Az utolsó 5-10 évben a svéd erdőgazdálkodásban új irányváltás ment végbe. Az új irányzat az 1994. január 1. óta hatályos új erdőtörvényben közvetlenül kifejezésre jut. Svédország erdőgazdálkodása tehát két egyenrangú célt követ: magas fokú, értékes fatermelés és a biológiai sokféleség megővése. Ez új követelményeket állít az erdőművelési módszerek, a tervezés, az állományfelvétel, a tájékoztatás, a kutatás, a fejlesztés és valamennyi erdőgazdálkodásban tevékenykedő ember elé.

– Az emberiség hosszú túléléséhez meg kell változtatnunk magatartásunkat. A korlátozott erőforrások felhasználását – mint például a fosszilis tüzelőanyagok – drasztikusan korlátozni kell és a felújítható üzemanyagok (mint a fa és a papír) felhasználása révén pótolni kell.

Alapelv, aki a fát kitermeli, annak az új erdő ültetéséről a következő generációk érdekében is gondoskodni kell. Hosszú távon a tartós erdőgazdálkodásnak azt is biztosítania kell, hogy az erdő ökorendszerei mind termelési kapacitásukat, mind biológiai sokféleségüket megtartsák.

– Svédország túlnyomó részében az erdőket az elmúlt 1000 évben észrevehetően kihasználták, építési és tűzifa nyerése céljából éppen úgy, mint legelőként. Az utolsó 150 évben a használat az iparosítás folyamata révén egyre intenzívebbé vált. A talaj állapota és különböző erdőtípusok speciális követelményei alig kerültek azonban figyelembevételre. A biológiai sokféleség ismeretlen fogalom volt.

Leggyakoribbak azonban a kezelt erdők, a kultúrerdők, amelyek egy része teljesen vagy túlnyomórészt természetes felújítással jött létre. Elegyetlen faflantások a parlagon hevertetett szántóföldön többnyire az ország déli felében fordulnak elő.

– Jelenleg több nagyobb állományfelvétel van folyamatban annak megállapítása céljából, hogy az erdőtípusok milyen területei adóttak, és milyen biotópok található ott. Az évenkénti Országos Erdőleltár 1925 óta korrekt statisztikai adatokat nyújt Svédország fakészleteiről. A 80-as évek óta a fix vizsgálati területek rendszerét állították fel azért, hogy a változásokat az ökorendszerekben pontosabban lehessen követni.

Tekintettel az erdőgazdálkodási személyzet leépítésére, a követelmények fokozódnak egy hatékony adatnyilvántartásba vétel iránt. A sokféleség megővésével kapcsolatos táj-ökológiai tervezés kezdi ezt megvalósítani. Ez a szemlélet más adatokat követel meg, mint ahogy azokat korábban az erdőgazdálkodásban felhasználták.

– A táj-ökológiai tervezés elsődleges célja arról szól, hogy a biológiai sokféleséget egy nagyobb térségen belül fenntartsák. Ez nem jelenti azt, hogy minden fajnak pontosan ott kell élnie, ahol ma található, egyformán, gyakran és azonos populációkkal. Az erdőművelés úgy kerüljön megtervezésre és kivitelezésre, hogy az a fenyőerdő-tájban természetesen előforduló biotópokat kímélje vagy elegendő mértékben újra létrehozza, ezzel a fajok nagyobb térségen belül elszaporodhatnak és hosszabb ideig túlélhetnek.

– Az 1991. évben beálló recesszióval a személyzet drasztikus leépítésére került sor. A legtöbb nagyobb üzem szervezete az utolsó években 25-50%-kal csökkent. Csak nagyon kevés új ember került újonnan alkalmazásra. Ugyanakkor fokozódnak a követelmények az erdőgazdálkodásban még foglalkoztatottak számára. Célirány, hogy a döntéseket a szervezet utolsó szakaszáig hatáskörileg átruházzák. Már önálló munkacsapatok vannak és számuk nő. A célok teljesítésének további figyelemmel kísérése és ellenőrzése ugyancsak a munkacsapat kezében van, úgyhogy az érte-sültség az eredményekről ott érvényesül, ahol az a használatól származik.

Fontos követelmény az új biológiai tudást elsajátítani, a ki- és továbbképzés igazi robbanásához vezetett. Példa a „Gazdagabb Erdő” eredményes kampány, amelyben 85 000 személy vett részt, elsősorban magánerdő-birtokosok. Valamennyi vállalat erdészeti alkalmazottait folyamatosan képezi az új módszerekre és az új erdőművelési előírásokra, hogy ezzel új gondolkodásmódokat sajátítsanak el.

Az ökológia és ökonómia kapcsolatának példája az új Svéd Erdészeti Kutató Intézet, a SkogForsk. Ott többek között biológusok, technikusok, pszichológusok és erdészek működnek együtt több szakterületet közösen érintő tervekben.

(AFZ, 6/1994. Ref.: Bogár István)

Jan-Åke Lundén Vaxjö*

okl. erdőgazda, Södra Skogsägarna Erdőművelési Intézetének igazgatója

Az új erdészeti politikai célok megvalósítása a magánerdőben

Mivel Svédország nagyrészt erdővel borított, az erdők hasznosítása nemcsak a tájkép, hanem a növényzet és az állatvilág számára is döntő szerepet játszik. A csökkentett termelési követelmények az új erdőtörvényben gyors változásokhoz fognak vezetni, amelyek kedvezően hatnak a természetvédelemre, de kedvezőtlenül a fatermelésre. Ezért az Erdőbirtokosok Szövetségeinek, így például a SÖDRA-nak is fontos feladata arról gondoskodni, hogy az erdőbirtokosok olyan módszereket alkalmazzanak, amelyek kielégítő fatermeléshez vezetnek a természet elegendő figyelembevételével.

Történelmi visszapillantás

A svéd erdők a történelem folyamán újra és újra fokozott mértékben továbbfejlődtek. A rablógazdálkodás a 19. században érte el tetőfokát. A délsvéd erdők nagy része már csak gyér állományokat mutatott fel és ahol ma erdők állnak, túlnyomórészt puszták, marhalegelők és szántóföldek terültek el. Dél-Svédországban ma majdnem kizárólag kezelt erdőket vagy erdőtalajokat találunk, amelyeket korábban a mezőgazdaság hasznosított.

A természetes erdő és a kezelt erdő között óriási különbség van. Tulajdonságok azonban, amelyek a természetes erdőt kiemelik, előfeltétel bizonyos növény- és állatfajok túlélése számára, a kezelt erdőben hiányoznak. Más fajok ezzel szemben az ősi kultúrtájra vannak utalva.

Erdészeti politika és annak következményei

Az első svéd erdőtörvény 1903-ból származik. Ezután 1975-ig az erdészeti politika kizárólag az erdők növekedési képességének magas kihasználását vette célba. Ez érvényes volt a törvényhozás számára pontosan úgy, mint a tanácsadás és a támogatások számára.

A követett politika meghozta az elképzelt sikert. Így a fakészletek Götalandban, Svédország déli középső területén, az első 1923-29. évi birodalmi erdőleltár óta több mint megkétszereződött.

Az új erdészeti politika

Az új erdészeti politika 3 pontban foglalható össze:

1. a környezetvédelem azonos fokon áll, mint a fatermelés;
2. a termelési célok csökkenni és az állami irányítás nagy mértékben kevésbé bocsátkozik bele a részletekbe;
3. a követelmények fokozódnak a természet figyelembevételének vonatkozásában.

Gyakorlati intézkedések

A kis területű mező- és erdőgazdaság Dél-Svédországban a természeti értékek sokféleségének nagy részét állította elő azért, hogy azt mi magunknak úgy vegyük igénybe, hogy az fontos tényezőzt jelentsen fenntartsuk céljából.

A csökkentett termelési követelmények az új erdőtörvényben gyors változásokhoz fognak vezetni, amelyek kedvezően hatnak a természetvédelemre és kedvezőtlenül a fatermelésre. Így vezet például a megnövelt természetes felújítás kevesebb növedékhez és nagyobb lombos fahányadhoz. Észrevehető változások már bekövetkeztek, mielőtt az új erdészeti politika egyáltalán elhatározásra került. 4 éven belül a természetes felújítás hányada Dél-Svédországban 20%-ról 30%-ra fokozódott. Ezért fontos feladat a SÖDRA számára arról gondoskodni, hogy az erdőtulajdonosok oly módszereket alkalmazzanak, amelyek kielégítő fatermeléshez vezetnek a természet megfelelő figyelembevételével. Más esetben nagy

veszély áll fenn, hogy a törvényhozó újra részletes előírásokat bocsát ki azért, hogy a fatermelést fenntartsa.

Az erdészeti politikai célokat önkéntes módon kell elérni

Tekintettel arra, amit mi jelenleg a növény- és állatvilág életfeltételeiről ismerünk, az erdőgazdálkodásnak lényeges pontokban változnia kell. 1992-ben a SÖDRA új erdőápolási és természetvédelmi irányelveket határozott meg, de már azelőtt is erdőművelésünk új irányelveket alkalmazott. A természetvédelmet illetően többek között a következők érvényesek.

Célok

- élettér természetes növény- és állatfajaink számára;
- az erdőtalaj természetes funkcióinak és növekedési képességének fenntartása;
- biológiai sokféleség.

Kötelezettségek

- A SÖDRA kiáll azért, hogy tagjai
- természetes erdőgazdálkodást folytassanak;
 - az erdőtörvénnyel összhangban a természetet figyelembe vegyék;
 - az értékes kisbirtokokat, nedves területeket és a vizeket megőrizzék;
 - a nedves területek művelését elkerüljék;
 - az idősebb, elhaló vagy elhalt fák nagyobb számát kíméljék;
 - a lombos fák nagyobb hányadáról gondoskodjanak;
 - ismereteiket a természetvédelmi intézkedésekről mélyítsék és bővítsék, ezen felül
 - személyzetük oktatásáról, valamint rutinprogramok és utasítások kidolgozásáról gondoskodjanak, amelyek a természet fokozott figyelembevételét lehetővé teszik.

Kiindulási pontunk úgy hangzik, hogy mi az erdészeti politika céljait önkéntes módon akarjuk elérni. Ehhez jó ismeretekre van szükség az erdőápolásban és a természetvédelemben mind az erdőbirtokosoknál, mind a SÖDRA személyzeténél.

Kiképzés és együttműködés

1994-ben 7 napos kiképzést valósítunk meg az ökológiában és a természetvédelemben 700 erdészeti tisztviselőnk számára. Tagjaink erdészeti napokon, előadásokon és tanulóörökön vesznek részt. Azzal számolunk, hogy a „gazdagabb erdő” tanfolyamot, amely a természetes erdőgazdálkodással foglalkozik, a tagok körülbelül 1/3-a látogatja. Több év óta keressük a kapcsolatot és az együttműködést a nem önös természetvédelmi szervezetekkel, elsősorban a Svéd Természetvédelmi Egyesülettel. Mi azon az állásponton vagyunk, hogy egymástól sokat tanulhatunk és az együttműködés révén többet érhetünk el, mint az álláspontok éles szembeállításával.

60 erdészeti szövetségünkben természetvédelmi megbízottakat neveztünk ki. Ezeknek a társadalmi munkát végző bizalmiaknak a feladata, hogy az erdőbirtokosok érdekeit a természetvédelmi kérdésekben képviseljék és a kíméletes módszerek mellett álljanak ki az erdőgazdálkodásban.

Eredmények

Nekünk már jelenleg a változatosság és a sokféleség által formált jó állapotú magánerdők van és nagyszámú érdekelt erdőbirtokosunk. Mi céltudatosan dolgozunk az új erdészeti politika végrehajtásával kapcsolatban szükséges változtatások mellett – közösen a hatóságokkal és más érdekeltekkel. Az előfeltételek a sikert illetően kitűnőek.

Bogár István

* AFZ 6/1944. számában megjelent cikk fordítása.